

**НАУЧНОМ ВИЈЕЋУ
ИНСТИТУТА ИСТОРИЈСКИХ НАУКА
УНИВЕРЗИТЕТА У ИСТОЧНОМ САРАЈЕВУ**

УНИВЕРЗИТЕТ У ИСТОЧНОМ САРАЈЕВУ
ИНСТИТУТ ИСТОРИЈСКИХ НАУКА
Број: 8/24
Датум: 15. 1. 2024. године

Предмет: Извјештај комисије за избор кандидата у звање ИСТРАЖИВАЧ ВИШИ САРАДНИК за ужу научну област Историја новог вијека на Институту историјских наука Универзитета у Источном Сарајеву.

Подаци о Комисији

1. **ДР СЛАВИША ВУЛИЋ**, доцент, предсједник
Научна област: ХУМАНИСТИЧКЕ НАУКЕ
Научно поље: ИСТОРИЈА И АРХЕОЛОГИЈА
Ужа научна област: ИСТОРИЈА НОВОГ ВИЈЕКА
Универзитет: УНИВЕРЗИТЕТ У ИСТОЧНОМ САРАЈЕВУ
Факултет/Институт: ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ПАЛЕ И ИНСТИТУТ ИСТОРИЈСКИХ НАУКА

2. **ДР БОРИВОЈЕ МИЛОШЕВИЋ**, ванредни професор, члан
Научна област: ХУМАНИСТИЧКЕ НАУКЕ
Научно поље: ИСТОРИЈА И АРХЕОЛОГИЈА
Ужа научна област: НАЦИОНАЛНА ИСТОРИЈА
Универзитет: УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
Факултет/Институт: ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ БАЊА ЛУКА

3. **ДР ДРАГА МАСТИЛОВИЋ**, ванредни професор, члан
Научна област: ХУМАНИСТИЧКЕ НАУКЕ
Научно поље: ИСТОРИЈА И АРХЕОЛОГИЈА
Ужа научна област: ИСТОРИЈА САВРЕМЕНОГ ДОБА
Универзитет: УНИВЕРЗИТЕТ У ИСТОЧНОМ САРАЈЕВУ
Факултет/Институт: ИНСТИТУТ ИСТОРИЈСКИХ НАУКА И ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ПАЛЕ

**ИЗВЈЕШТАЈ
комисије за избор кандидата у звање истраживач виши сарадник**

БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ КАНДИДАТА

Кандидат мср Нада Трифковић рођена је у Зворнику 1995. године. Студије историје похађала је на Филозофском факултету Универзитета у Источном Сарајеву. Окончала их је 2017. године са просјечном оцјеном 9,78 и стекла звање професор историје (240 ECTS). Школовање је наставила у Турској, на Одсјеку за историју и цивилизацијске студије Универзитета Сабахатин Заим у Истанбулу. Завршетком мастер студијског програма 2020. године добила је звање Tezli Yuksek Lisans Diploması. Процесом нострификације утврђено је да се високошколска исправа коју је том приликом стекла вреднује као диплома о завршеном другом циклусу академских студија у трајању од двије године и 120 ECTS бодова. Просјечна оцјена

током мастер студија била јој је 9,20. Мср Нада Трифковић тренутно похађа докторске студије на Одсјеку за историју новог доба Универзитета у Истанбулу. Говори турски (напредни ниво), енглески (напредни ниво) и шпански језик (средњи ниво).

ПРЕГЛЕД НАУЧНОГ РАДА КАНДИДАТА

У свом досадашњем раду Нада Трифковић објавила је укупном седам (7) радова. Од тога четири су објављена на турском, два на енглеском и један на српском језику.

- Beytullah Kaya & Nada Trifković, "A Study on the Processing of the System of Devshirme in High School History Books in Turkey and Serbia", *International Journal of Psychology and Educational Studies* 6/3 (2019); 119-125.

Оснивање и ширење Османског царства утицало је на стварање нових институција у области државног уређења. Освајање нових земаља омогућила је снажна управа и јака војна структура. Сходно томе, дошло је до прве државне организације у администрацији и војним областима. Да би се задовољиле потребе војника и створила јака војна структура, у почетку је почео да се примјењује систем пенчик, а потом и систем девширме. Овај систем који је примјењиван од 15. до 19. вијека постао је једна од основа Османског царства. Систем девширме и његова примјена остварили су велики друштвени, политички и војни утицај у Османском царству и земљама које су биле у његовом саставу. Данас је систем девширме описан на различите начине у историјским књигама у земљама које су биле у власништву Османског царства. Ова студија намјерава да открије како се систем девширме обрађује у историјским уџбеницима који се користе у средњим школама у Србији и Турској. Истраживање је реализовано кроз анализу докумената квалитативном методом истраживања. У овој студији показано је да се у турским средњошколским историјским уџбеницима систем девширме приказује у складу са академским одређењем, док у српским историјским уџбеницима концепти укључују антагонизам. Поред тога, закључује се да се у школским уџбеницима девширме систем обрађује према перспективи саме земље.

- Nada Trifković, "The Implementation of the Devshirme System in Bosnia" (Implementacija sistema devširme u Bosni), 5. *Uluslararası Öğrenci Sempozyumu Biliriler Kitabı II* (2020); 248-261.

Босанска држава, која је свој врхунац достигла у другој половини 14. вијека, нашла се под утицајем Османлија крајем 14. вијека. Иако је покушала да се одупре османским снагама, Босна није успела да се одбрани и већ 1463. године постала је дио Османског царства у статусу Босанског санџака. Након освајања и на том подручју примјењивани су исти порези и институције као и свуда у Османском царству. Једна од ових институција била је девширме, установа која је подразумијевала одузимање мушке деце из хришћанских породица и њихово пресељење у државне центре, гдје су се школовала по исламским правилима и припремала за државну службу. Али у Босни је примјена ове институције била нешто другачија него у другим дијеловима Балканског полуострва, јер су током девширме на овим просторима Османлије узимале, не само дјецу хришћанског, већ и муслиманског становништва по имену „Потуроглу“. Циљ овог рада је да се утврди како је институција девширме имплементирана на простору Босне, шта је био

разлог одвођења муслиманске дјеце и да се испита појам „Потур“ и његова употреба. Поред анализе ових питања, у овој студији је приказана и ситуација у Босни након њеног пада под османску власт, те административна подјела која је накнадно извршена. Да би се постигао циљ, у студији је примијењен квалитативни метод истраживања.

- Nada Trifković, “Balkanlar’ın İslamlaşmasında Devşirme Sisteminin Etkisi” (*Uticaј devşirme na islamizaciju Balkana*), 5. *Uluslararası Öğrenciler Sosyal Bilimler Kongresi Bildiriler Kitabı – II* (2021); 419-431.

Османска владавина на Балкану, која је трајала скоро пет вијекова, оставила је бројне културне, друштвене и економске посљедице. Једна од највећих посљедица османске владавине била је исламизација, за коју се сматра да је представљала резултат оријенталног уређења градова и имплементације тимарског система. Међутим, према неким истраживањима, велики удио у исламизацији Балкана је имао и систем девширма, који су Османлије примјењивале првенствено ради јачања османске војске. Поред тога што се повезује са исламизацијом, девширма се често описује као процес током којег су Османлије употребљавале силу, те током којег су хришћанске породице пружале отпор. Овакав опис девширме заступљен је, пак, углавном у западним изворима, док се у турским изворима девширма не повезује ни са насиљем ни са исламизацијом. Циљ рада је да се на основу турских, западних и балканских извора прикаже улога девширме у исламизацији Балкана. Поред тога, у раду је описано на који начин је и под којим условима девширма примјењивана на Балкану, те су приказане разлике у описивању девширме у анализираној литератури.

- Nada Trifković, “XVII. Yüzyılda İzvornik Sancağı’ndaki Ortodoks Manastırlarının Durumu” (*Stanje pravoslavnih manastira u Zvorničkom sandžaku tokom 17. vijeka*), 6. *Uluslararası Öğrenci Sempozyumu Biliriler Kitabı IX* (2021); 218-234.

Зворнички санџак основан у другој половини 15. вијека обухватао је територије Усоре и Соли, области које су током средњег вијека биле поприште борби између Босне и Мађарске. Крајем 13. вијека областима је управљао и српски краљ Драгутин (1284-1316), те је током тог периода у областима дошло до ширења православног утицаја. У истом периоду основано је и неколико манастира, који су, међутим, након османског освајања Босне, те оснивања Зворничког санџака били оштећени. Већ у 16. вијеку почела је обнова православних манастира, те су том приликом обновљени и манастири на територији Зворничког санџака, Ломница, Папраћа, Трноша и Тавна. Развој манастира наставио се и током прве половине 17. вијека, а монаси у споменутих манастирима су добијали финансијску помоћ из других православних крајева. На овај начин у манастирима су оснивани преписивачки центри. Међутим, ратови Османске државе са европским државама у другој половини 17. вијека зауставили су овај развој православних манастира, који су током ратних сукоба оштећени и напуштени. Циљ овог рада је да се утврди у каквом су стању били манастири Ломница, Папраћа, Трноша и Тавна током 17. вијека, које су се активности развиле у њима, те какав су утицај имали на развој духовне свијести православног становништва у Зворничком санџаку. Током истраживања анализирани су натписи из манастира, писма која су слата у манастир, те извори који се баве историјом манастира Зворничког санџака у 17. вијеку.

- Nada Trifković, "XVI. Yüzyılda İzvornik Sancağında Gemilerin İnşası" (*Izgradnja brodova u Zvorničkom sandžaku u XVI vijeku*), 7. *Uluslararası Öğrenci Sempozyumu Biliriler Kitabı X* (2022); 218-234.

Зворнички санџак је основан у периоду између 1478. и 1481. године, те је првобитно представљао пограничну османску област према Угарској. Овакву улогу Санџак је задржао до Мохачке битке, односно до османског освајања Будима 1528. године. Након османског освајања угарских територија, Зворнички санџак је изгубио на значају, те се границе ове области нису значајно мијењале до краја XVI вијека. Иако је изгубио улогу пограничне области, Зворнички санџак је ријечним путевима био веза за Београд, који је представљао једну од важних станица за османску војску током организовања војних похода ка Европи. Ова веза Зворника са Београдом довела је до изградње бродоградилшта у Зворничком санџаку, која су имала значајну улогу крајем XVI вијека, односно након битке код Инебахта 1571. године. Циљ овог рада је да се утврди када су изграђена бродоградилшта у Зворничком санџаку, колики је био њихов капацитет и који је био њихов значај у другој половини XVI вијека. Током истраживања анализирани су наредбе из мухиме дефтера и тахир дефтери из Османског архива у Истанбулу.

- Nada Trifković, "Koço İsyarı 1788" (*Kočina Krajina 1788*), 8. *Uluslararası Öğrenci Sempozyumu Biliriler Kitabı X* (2023); 94-109.

Побједом у бици код Мохача X. 932. (1526) године Османска држава је успоставила супериорност над хришћанским државама у Европи, коју је задржала до краја 17. вијека. Османски успон трајао је до склапања Карловачког мира 1699. године, којим је Аустрија успјела да задржи значајне дијелове османске територије. Аустријско ширење на рачун Османлија наставило се и током 18. вијека. Коначно 1782. године Аустрија је склопила савез са Русијом, те је створен план о подијели османске територије, тзв. Грчки пројекат. Према овом плану, Русија је 1787. године ушла у ратни сукоб са Османлијама, а само неколико мјесеци касније рату се прикључила и Аустрија. Током овог ратног сукоба (1788-1791) аустријске власти су покушале да на своју страну привуку и хришћанско становништво из Османске државе, те су их подстицали на побуне. Тако је под аустријским утицајем 1788. године дошло до устанка у Београдском санџаку. На челу устанка нашао се Коча Анђелковић, коме се приклонио велики број становника насељених у долини ријеке Мораве. Неколико мјесеци након што је устанак подигнут, вођа, Коча Анђелковић је ухваћен и кажњен, али су посљедице ове побуне биле трајне. Циљ овог рада је да се истражи у којим условима је дошло до устанка на територији Београдског санџака, на који начин је устанак организован, те које су његове посљедице. Такође су анализирани и казне којима су Османлије кажњавали побуњенике. Истраживање је обављено анализом докумената из Османског архива у Истанбулу, те литературом која се бави устанком, али која је сматрана недовољном јер је обухватила искључиво аустријску изворну грађу.

- Nada Trifković, "Problem Sigurnosti u Zvorniku i Okolini u Drugoj Polovini XVI Vijeka", *Leskovački Zbornik LXIII* (2023); 55-64.

Зворнички Санџак, који је основан у периоду између 1478. и 1481. године, првобитно је представљао пограничну област Османлија према Угарима, због чега је имао велики војни значај. Како су се, међутим, границе Османске државе према Угарској помјерале, Зворник је са својом околином, оставши у позадини у односу на новоосвојене области, почео да губи војну улогу. Ипак, због географског положаја и

ријечних веза са Београдом, санџак је задржао стратешку и економску важност. Међутим, како су се у Османској држави већ у другој половини XVI вијека почеле назирати политичке, економске и друштвене промјене, дошло је и до угрожавања сигурности у појединим областима. Угрожавању сигурности доприносили су, како пресретачи на путевима, нападачи на караване, трговце и путнике намјернике, тако и санџакбегови и кадије који су злоупотребљавали своје положаје. Једна од области Османске државе у којој је сигурност била видно угрожена, управо због економског значаја, био је Зворнички санџак. Циљ овог рада је да се, анализом архивских докумената у Османском архиву у Истанбулу, прикаже на који начин је била угрожена сигурност у Зворничком Санџаку и какве је мјере предузимала Османска држава како би се спријечило разбојништво и злоупотреба положаја у овој области. У раду је кориштена квалитативна метода истраживања, а резултати су представљени дескриптивно.

ИСПУЊЕНОСТ УСЛОВА И ОЦЈЕНА НАУЧНОГ РАДА КАНДИДАТА

Увидом у приложену документацију утврђено је да кандидат мср Нада Трифковић испуњава све услове за избор у звање истраживач виши сарадник прописане *Законом о научноистраживачкој дјелатности и технолошком развоју* („Службени гласник Републике Српске, бр 6/12, 33/14, 66/18 и 84/19). Завршила је други циклус студија, а и на првом и на другом циклусу имала је веома висок просјек – на првом 9,78, а на другом 9,20. Сем тога, већ у овој раној фази почела је да се бави научноистраживачким радом и до сада је написала укупно седам радова, од којих су четири на турском, а два на енглеском језику. Њену посебну вриједност представља чињеница да је мастер студије завршила у Републици Турској, гдје је добила могућност да, сем учења турског, похађа и курсеве османског језика. Тиме је постала риједак млад научник са простора Републике Српске који је у стању да на изворном језику проучава и користи османске документе што се јасно уочава у њеним најновијим радовима. Њено школовање на докторским студијама на Универзитету у Истанбулу сигурно ће је додатно образовати у том смјеру и допринијети њеном даљњем стручном усавршавању од чега ће имати користи цјелокупна интелектуална заједница у Републици Српској.

ПРИЈЕДЛОГ НАУЧНОМ ВИЈЕЋУ ЗА ОДЛУЧИВАЊЕ

На основу свега изнесеног, а имајући у виду да кандидат мср Нада Трифковић испуњава све неопходне услове прописане законом, Комисија са задовољством предлаже Научном вијећу Института историјских наука Универзитета у Источном Сарајеву да кандидата мср Наду Трифковић изабере у звање истраживач виши сарадник за ужу научну област Историја новог вијека.

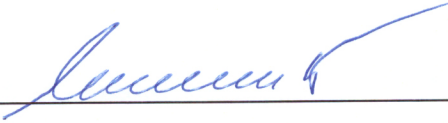
Чланови Комисије:

1. др Славиша Вулић, доцент, Филозофски факултет Пале и Институт историјских наука, Универзитет у Источном Сарајеву, предсједник

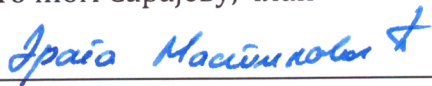
Славиша Вулић

2. др Боровоје Милошевић, ванредни професор,
Филозофски факултет Бања Лука, Универзитет у
Бањој Луци, члан

_____

3. др Драга Мاستиловић, ванредни професор, Институт
историјских наука и Филозофски факултет Пале,
Универзитет у Источном Сарајеву, члан

_____

ИЗДВОЈЕНО ЗАКЉУЧНО МИШЉЕЊЕ

Уколико неко од чланова комисије није сагласан са приједлогом о избору дужан је своје издвојено мишљење доставити у писаном облику који чини саставни дио овог извјештаја комисије.

Мјесто: Пале

Датум: 28.12.2023.